

УДК 621.311(1-21)(476)(091)"1921/1928"

DOI 10.52928/2070-1608-2023-67-2-56-59

**РАЗВІЦЦЁ ГАРАДСКІХ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫЙ ГРАМАДСКАГА КАРЫСТАННЯ
Ў БССР У ПЕРЫЯД НЭПА (1921–1928 гг.)****Т.У. ПЕЦЮКЕВІЧ***(Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск)*

У артыкуле разглядаецца праблема энергазабеспячэння гарадоў БССР у перыяд Новай эканамічнай палітыкі. Пад гарадскімі электрастанцыямі грамадскага карыстання вызначаюцца муніцыпальныя электрастанцыі, якія выпрацоўвалі электраэнергію для патрэб гарадскога асвятлення, транспарту і прамысловасці.

Гарадскія электрастанцыі адносіліся да прадпрыемстваў мясцовай прамысловасці і знаходзіліся ў сферы кампетэнцый камунальных аддзелаў акруговых выканаўчых камітэтаў. Ва ўмовах недахопу бюджэтных сродкаў гарадская электраэнергетыка развівалася экстенсіўным шляхам: ажыццяўлялася пашырэнне старых прадпрыемстваў, якія забяспечвалі патрэбы пэўнага горада. Большая частка выпрацаванай электраэнергіі выдаткоўвалася на патрэбы прамысловасці, асвятленнем ад гарадскіх электрастанцый карысталася ў сярэднім 40% насельніцтва. Шэраг гарадоў адчувалі значны недахоп электраэнергіі, што было часовай з'явай і вырашылася будаўніцтвам Асінаўскай раённай электрастанцыі.

Ключавыя словы: *электрыфікацыя, электрастанцыі, камунальная гаспадарка, горад.*

Уводзіны. Электра- і энергазабеспячэнне з'яўляецца складаючай часткай камунальнай гаспадаркі гарадоў. Ад функцыянавання гарадскіх электрастанцый залежыць камфорт паўсядзённага жыцця гараджан, бесперабойная праца прамысловых прадпрыемстваў і гарадскога транспарту.

Пытанне развіцця гарадскіх электрастанцый закранаецца ў агульных працах па электрыфікацыі Беларусі, такіх як “Энергетыка Беларусі: зборнік па пытанням электрыфікацыі Беларускай ССР” [1] і “Развіццё энергетыкі Беларусі” [2] І.Ф. Валашына. Праблема развіцця электраэнергетыкі разглядаецца І.А. Літвіноўскім у артыкулах “Ажыццяўленне плана ГОЭРЛО ў Беларусі” [3] і “Прамысловасць Беларусі ў пачатку ХХ ст.” [4].

Асноўная частка. У канцы XIX – пачатку ХХ ст. на тэрыторыі Беларусі электраэнергетыка развівалася дэцэнтралізавана шляхам будаўніцтва электрастанцый непасрэдна каля месцаў спажывання. Гэта былі невялікія фабрычныя станцыі, якія забяспечвалі патрэбы пэўнага прадпрыемства, і гарадскія электрастанцыі, якія працавалі на асвятленне і трамвай. Першая на тэрыторыі Беларусі электрастанцыя з'явілася ў 1898 г. і працавала пры Добрушскай папернай фабрыцы. Першая гарадская электрастанцыя пачала функцыянаваць у Мінску ў 1894 г. Абсталяванне станцыі складалася з двух паравых машын па 150 л.с., якія давалі электраэнергію пастаяннага тока ў сетку даўжынёй 10 км [5, л. 164]. У 1898 г. разам з трамваем у эксплуатацыю была здадзена Віцебская электрастанцыя. 1910–1912 гг. сталі перыядам будаўніцтва электрастанцый у Магілёве, Гродна, Полацку, Чэрыкаве, Лоеве, Клімавічах. Моцнасць іх была невялікай: ад 10–15 кВт у Чэрыкаве і Клімавічах да 354 кВт у Магілёве. Найбольш значнай была Мінская электрастанцыя: яе моцнасць у 1913 г. ацэньвалася ў 960 кВт [4, с. 284]. Палівам для агрэгатаў электрастанцый з'яўляліся вугаль, нафта, мазут. Памер выкарыстання мясцовых відаў паліва, такіх як дровы і торф, быў невялікім. У 1913–1914 гг. на электрастанцыях грамадскага карыстання было выпрацавана не больш за 1900 кВт·гадз. [15, с. 107]. На жыхара ў сярэднім прыходзілася 0,4 кВт·гадз., у той час як у сярэднім па Расійскай імперыі колькасць выпрацаванай за год электраэнергіі на душу насельніцтва была амаль у 15 разоў вышэй [1, с. 4]. За перыяд войн і рэвалюцыі, у выніку перагрузак значная частка абсталявання выйшла з ладу. Пасля Савецка-польскай вайны цалкам была разбурана электрастанцыя ў Барысаве.

Пачаткам планамернай электрыфікацыі краіны стаў 1921 г. Праграма прац ГОЭРЛО, зацверджаная 13 сакавіка 1920 г., распаўсюджвалася на Віцебскую, Магілёўскую і часткова Мінскую губерні і меркавала як аднаўленне і пераабсталяванне ўжо існуючых электрастанцый, так і будаўніцтва новых. Для састаўлення агульнага плана электрыфікацыі Віцебская губерня была ўключана ў склад Паўночнага раёну, Магілёўская і Мінская – Цэнтральна-прамысловага [3, с. 44]. Першапачаткова план ГОЭРЛО не прадугледжваў будаўніцтва на тэрыторыі БССР буйных электрастанцый: планавалася будаваць невялікія па моцнасці, якія будуць працаваць на торфе або як гідраэлектрастанцыі. Дэкрэт СНК ад 6 лютага 1922 г. усталяваў новы парадак кіравання электрастанцыямі грамадскага карыстання, пад якімі вызначаліся муніцыпальныя электрастанцыі, што выпрацоўвалі электраэнергію для патрэб гарадскога добраўпарадкавання (асвятленне, транспарт) і прамысловасці. Калі раней усе яны падпарадкоўваліся Галоўнаму электратэхнічнаму кіраўніцтву (Глаўэлектра), то цяпер увадзілася дзяленне на 2 катэгорыі. Да першай адносіліся найбольш буйныя электрастанцыі, яны заставаліся ў вядзенні Глаўэлектра. Астатнія станцыі ўваходзілі ў другую катэгорыю і знаходзіліся ў вядзенні мясцовых органаў. Пасля завяршэння ў 1922 г. рэформы кіравання прамысловасцю на прынцыпах дзяржаўнага большасць электрастанцый агульнага карыстання перайшлі да камунальных аддзелаў мясцовых выканаўчых камітэтаў [6, с. 44]. Утвараліся трэсты камунальных прадпрыемстваў, якія дзейнічалі на аснове гаспадарчага разліку і адпусkali энергію спажывцам па цэнах, якія кантралявала мясцовая ўлада.

У 1921–1923 гг. рамонтныя работы былі праведзены на мінскай водаэлектрастанцыі, што дазволіла павялічыць моцнасць да 800 кВт. Станцыя пачала рамонт вулічнага асвятлення: у 1923 г. было адрамантавана 120

старых і ўсталявана 30 новых дугавых лямпаў [7, с. 4]. Аднак тэхнічны стан электрастанцыі па-ранейшаму жадаў чакаць лепшага: ступень зношанасці абсталявання складала ад 10 да 50%. Машыны былі прадстаўлены васьмю тыпамі сілавых агрэгатаў, якія патрабавалі розных відаў паліва (дровы, торф, нафта) і вялікай колькасці абслугоўваючага персанала, што было эканамічна нявыгадным [8, л. 90]. Увод электрычнасці ў кватэры ажыццяўляўся служачымі электрастанцыі па заяве грамадзян. Тарыф на электраэнергію вар’іраваўся ў залежнасці ад катэгорыі спажыўца. Так, у студзені 1923 г. тарыф для гандлёвых устаноў складаў 30 кап. за 1 кВт·гадз., прамысловых прадпрыемстваў – 20 кап., устаноў і прыватных асоб – 17 кап., членаў прафсаюзаў – 11 кап. [9, с. 3].

Моцнасці гарадскіх электрастанцый было недастаткова для забеспячэння патрэб гарадоў. Мінская электрастанцыя, аддаючы 97% выпрацаванай электрычнасці, асвятляла толькі цэнтральную частку горада. Аналагічная сітуацыя складалася ў Полацку, Слуцку і Мазыры. Недахоп электраэнергіі адчувала Орша: акрамя маламоцнасці станцыі, праблемай былі страты ў электрычнай сетцы, якія даходзілі да 40%. Чэрвеньская электрастанцыя задавальняла патрэбы горада ў электрычнасці на 65%, а ў Месціслаўлі ў якасці асноўнай машыны для цэнтральнай электрастанцыі быў прыстасаваны лакамабіль ад малацілкі [10, л. 253зв.]. Большасць электрастанцый выпрацоўвала пастаянны ток, які было выгадна выкарыстоўваць пры невялікім (да 2 км) радыусе дзеяння электрастанцыі. Станоўчым бокам працы на пастаянным току была магчымасць без устаноўкі складанага абсталявання накопліваць запасы электраэнергіі ў акумулятарах. Акумулятары зараджаліся ў часы мінімальнай нагрузкі на станцыю (удзень, уноч) і аддавалі электраэнергію абанентам у часы максімуму [11, с. 101].

Сабекошт кілават-гадзіны выпрацаванай электраэнергіі ў 1924 г. вагаўся ад 13,9 да 28 кап. Дэфіцытнай была электрастанцыя ў Бабруйску – сабекошт кілават-гадзіны перавышаў 28 кап. Самай дарагой была электраэнергія ў Віцебску, дзе яе кошт вагаўся ад 23 да 40 кап., што было абумоўлена неабходнасцю бясплатнага энергазабеспячэння трамвая. Трамвай спажываў 35% выпрацаванай электраэнергіі і пры гэтым з’яўляўся дэфіцытным прадпрыемствам [8, л. 92]. У некаторых гарадах электрастанцыі з’яўляліся складаючай часткай камбінаваных прадпрыемстваў. У такім выпадку электраэнергія атрымлівалася ад адной сілавой устаноўкі, што было выгадна там, дзе электрастанцыі не мелі дастатковай нагрузкі. Напрыклад, адноўленая электрастанцыя ў Барысаве была аб’яднаная з лесапільным заводам і тыпаграфіяй, у Мазыры камбінаванае прадпрыемства складалі электрастанцыя, лесапільны завод і вадаправод. Адно прадпрыемства “Эльвод” утваралі мінская электрастанцыя, вадаправод і торфараспрацоўкі на Цянскіх балотах [8, л. 37].

Варта адзначыць, што ў 1920-я гг. пачынаецца распрацоўка тарфяных масіваў рэспублікі і ў якасці паліва для электрастанцый пачынае шырока выкарыстоўвацца торф. Пераход на мясцовую сыравіну садзейнічаў стварэнню ўласнай энергетычнай базы рэспублікі.

У 1924–1925 г. вяліся працы па пераабсталяванню мінскай электрастанцыі дзеля пераходу на пераменны ток. Пераменны ток выкарыстоўваўся пры неабходнасці абслугоўвання вялікай абаненцкай сеткі і наяўнасці значнай нагрузкі з боку прамысловых прадпрыемстваў. У 1923 г. колькасць абанентаў “Эльвода” складала 4140, а на патрэбы прамысловасці шло 3% выпрацаванай энергіі, чаго было недастаткова [8, л. 90]. Дзяржплан БССР адзначаў, што мінская водаэлектрастанцыя мае высокія выдаткі паліва. Праблему магло вырашыць набыццё пэўных агрэгатаў, але пераабсталяванне вялося без загадзя выпрацаванага плану, таму рамонтныя і мадэрнізацыйныя працы не заўсёды суадносиліся з эканамічнай мэтазгоднасцю. Акрамя гэтага, станцыя выкарыстоўвала шмат электраэнергіі і вады на ўласныя патрэбы і практыкавала бясплатнае вода- і электразабеспячэнне сваіх рабочых і служачых. Усё гэта ўплывала на сабекошт кілават-гадзіны, які ў 1925/1926 г. дасягнуў 15,5 кап. і характарызаваўся Дзяржпланам як высокі [8, л. 35]. Пераабсталяванне станцыі на пераменны ток зацягнулася ў сувязі з канфліктнай сітуацыяй паміж Мінскім акруговым камгасам і Электратэхнічным трэстам цэнтральнага раёна, які праводзіў рамонтныя работы. Працы не былі выкананы своєчасова, у выніку чаго ў студзені 1925 г. Мінск амаль на месяц застаўся без святла [12, л. 18]. Перабоі з электрычнасцю ўзніклі і пазней. У снежні 1925 г. “Звязда” пісала, што электрастанцыя тройчы за месяц сваімі “фокусамі” зрывала заняткі на агульнаадукацыйных курсах і ў вяршыняў школе рабочай моладзі па вул. Інтэрнацыянальнай: вучні заставаліся ў цемры.

Аналагічныя перабоі з асвятленнем мелі месца і ў гарадах РСФСР. Напачатку 1920-х гг. абсталяванне самай вялікай электрастанцыі Екацерынбурга знаходзілася ў аварыйным стане, а Цюмень узімку пагружалася ў цемру ўжо ў 5 гадзін вечара [13, с. 111]. Электрастанцыі гарадоў Далёкага Усходу маглі абслугоўваць не больш за 10% гарадскога насельніцтва [14, с. 101]. У 1926–1927 гг. гарады з насельніцтвам ад 5 тыс. чалавек мелі 30,3% электрыфікаваных уладанняў, ад 50 да 100 тыс. жыхароў – 40,7% [13, с. 112]. У 1927 г. Мінская электрастанцыя стала самай буйной сярод гарадскіх станцый. Асноўнымі машынамі тут былі турбагенератары, а моцнасць дасягнула 3000 кілават. “Эльвод” даваў пераменны ток напружаннем у 6.600 вольт. Даўжыня высакавольтнай сеткі складала 26 км, нізкавольтнай – 95 км [15, с. 108]. Дарэчы, пасля выпадкаў пашкоджання высакавольтнага электрычнага кабелю, які на некаторых вуліцах знаходзіўся даволі блізка да паверхні, у выніку планіровачных работ і пасадцы дрэў, Мінскім акруговым выканаўчым камітэтам было забаронена правядзенне нават самых нязначных раскопак на вуліцах горада без ведама электрастанцыі [16, л. 31]. Пераабсталяванне дазволіла знізіць сабекошт кілават-гадзіны да 11 кап. Тарыф на электраэнергію ў Мінску складаў у сярэднім 20 кап. за кілават-гадзіну, рабочым электраэнергія адпускалася па льготнаму тарыфу ў 14 кап. Асвятленнем забяспечвалася каля 40% насельніцтва Мінска [15, с. 108]. Аналагічны паказчык ў 40–45% меў Гомель [15, с. 110].

У 1925 г. у Дзяржплане БССР было ўзнята пытанне адносна будаўніцтва новай цэнтральнай электрастанцыі ў Віцебску моцнасцю 2000 кВт. Першая чарга будаўніцтва планавала ўсталяваць 2 турбіны па 500 кВт кожная, а другая – турбіны моцнасцю ў 1000 кВт. Дзеля рэалізацыі праекта Віцебскі акруговы выканаўчы камітэт

зключыў дамову з віцебскім камунальным трэстам “Вадасвет” [17, л. 45]. Паралельна з віцебскай у Прамсекцыі Дзяржплана абмяркоўвалася пытанне будаўніцтва раённай Асінаўскай электрастанцыі. Апошняя першапачаткова планавалася невялікай і павінна была працаваць разам з Віцебскай. Аднак у Галоўным электратэхнічным кіраўніцтве (Глаўэлектра) ВСНХ і Дзяржплане СССР не давалі згоду на праект з двума станцыямі, а да вынясення канчатковага рашэння Дзяржплан БССР пастанавіў не спыняць працы па Віцебску. Будаўніцтва павінна было пачацца ў маі 1926 г., аднак на працягу некалькіх месяцаў запыты Дзяржплана аб ходзе прац трэстам ігнараваліся. У выніку выявілася, што будаўніцтва так і не пачалося па прычыне таго, што на месцы пад плануемую электрастанцыю размяшчаліся прыватныя жыллыя дамы [17, л. 46].

Канчатковае рашэнне наконт новай віцебскай электрастанцыі было прынята пастановай СТО ад 6 мая 1927 г.: працы было вырашана спыніць. Пастанова СТО ад 20 мая 1927 г. прызнала неабходным будаўніцтва раённай электрастанцыі пад Воршай, на Асінаўскіх балотах, для энергазабеспячэння Віцебскага, Аршанскага і Магілёўскага раёнаў. Асінбуд быў прызнаны Дзяржаўнай раённай станцыяй саюзнага значэння [3, с. 47]. Варта адзначыць, што пытанне будаўніцтва раённай Асінаўскай электрастанцыі ў Глаўэлектра вырашалася няпроста: меліся прыхільнікі будаўніцтва асобных станцый у Віцебску, Шклове, Оршы. Неабходна было ўлічваць і тое, што ў выпадку будаўніцтва ў Віцебску будучая Асінаўская станцыя губляла галоўнага спажыўца: планавалася, што горад будзе выкарыстоўваць да 30% выпрацоўваемай электраэнергіі [17, л. 71]. Спробы Дзяржплана БССР прасунуць пытанне з віцебскай электрастанцыяй стваралі рызык адмовы ВСНХ СССР ад будаўніцтва раённай станцыі, якая павінна была стаць першым крупным цэнтрам устойлівага энергазабеспячэння ў рэспубліцы [17, л. 71зв.].

Ліквідацыя будаўніцтва гарадской электрастанцыі ў Віцебску стварала шэраг праблем, бо існуючага забеспячэння электраэнергіяй было недастаткова. У выніку на цэнтральнай электрастанцыі быў пастаўлены дадатковы аграгат у 200 кВт. Паралельна вяліся працы па пераабсталяванні электрычнай сеткі з пастаяннага току на пераменны трохфазны. У 1926–1927 гг. мясцовыя гарадскія электрастанцыі выпрацавалі 12,2 млн кВт-гадз., што складала каля 2,5 кВт-гадз. на жыхара ў год. Апошняя лічба хоць і пераўзыходзіла даваенную норму ў 6 разоў, але ў параўнанні з агульным узроўнем па СССР была невялікай [15, с. 107].

Заклучэнне. У перыяд НЭПа (1921–1928 гг.) энергетычная гаспадарка БССР грунтавалася на ізаляваных камунальных і фабрычных электрастанцыях. Гарадскія электрастанцыі адносіліся да прадпрыемстваў мясцовай прамысловасці і, адпаведна, працавалі на патрэбы горада, дзе знаходзіліся. Спажыўцамі электраэнергіі з’яўляліся прамысловыя прадпрыемствы, патрэбы асвятлення і камунальная гаспадарка. У разглядаемы перыяд гарады БССР не дасягнулі значных поспехаў у электрыфікацыі, што было абумоўлена неабходнасцю пераадолення наступстваў ваенных і рэвалюцыйных падзей, абмежаванасцю фінансавых і матэрыяльных сродкаў, зношанасцю абсталявання. Ва ўмовах дэфіцыту бюджэта гарадская электраэнергетыка развівалася экстрэнсіўна – шляхам пашырэння моцнасці старых прадпрыемстваў. Напрыканцы НЭПа ў БССР функцыянавала 29 гарадскіх электрастанцый, якія выпрацоўвалі ў сярэднім 20 кілават-гадзін на аднаго гарадскога жыхара ў год, што было ў 6,4 раза больш за дарэвалюцыйныя часы [15, с. 112].

Большая частка ўсёй выпрацаванай энергіі шла на патрэбы прамысловасці; патрэбы гарадской гаспадаркі ставіліся на другое месца. У 1925–1926 гг. на прамысловасць пайшло 72,8% усёй выпрацаванай энергіі, тады калі на асвятленне і камунальную гаспадарку – усяго 15,5% [15, с. 107]. Асвятленнем ад гарадскіх электрастанцый карысталася ў сярэднім 40% насельніцтва горада. У Віцебску электрычнасцю забяспечвалася каля 25% жыхароў. Электрастанцыі гарадоў без крупных прамысловых прадпрыемстваў, напрыклад, Бабруйска і Барысава, працавалі выключна на асвятленне.

Сярод гарадоў БССР самыя высокія паказчыкі энергазабеспячэння мелі Гомель і Мінск: у 1926–1927 гг. на аднаго жыхара Мінска было выпрацавана каля 31,5 кВт-гадз. за год, у Гомелі адпаведны паказчык дасягаў 32 кВт-гадз. [15, с. 109]. Значны недахоп электраэнергіі адчувалі такія акруговыя гарады, як Віцебск, Магілёў і Орша, аднак сітуацыя была часовай. Па прычыне будаўніцтва Асінаўскай раённай электрастанцыі значнай мадэрнізацыі гарадскіх станцый не праводзілася. Асінаўская электрастанцыя павінна была стаць першай на тэрыторыі БССР раённай электрастанцыяй, што вырашала пытанне энергазабеспячэння Віцебскай, Аршанскай і Магілёўскай акругі. Будаўніцтва раённай станцыі стала пераходам ад дэцэнтралізаванага да сістэмнага энергазабеспячэння.

ЛІТАРАТУРА

1. Энергетика Белоруссии: сб. по вопросам электрификации Белорусской ССР / Науч.-техн. об-во энерг. промышленности, Гл. упр-е энергетики и электрификации при Сов. Мин-в Белорусской ССР, Белорус. политехн. ин-т. – Минск: Полюмя, 1968. – 157 с.
2. Волошин И.Ф. Развитие энергетики Белоруссии. – Минск: Изд-во АН БССР, 1960. – 176 с.
3. Литвиновский И.А. Осуществление плана ГОЭРЛО в Беларуси // Энергетическая безопасность белорусского государства: исторический опыт, достижения, проблемы, перспективы: материалы круглого стола, посвящ. 90-летию со дня принятия ленинского плана ГОЭЛРО, Брест, БрГТУ, 22 дек. 2010 г. / Под ред. М.В. Стрельца. – Брест: изд-во БрГТУ, 2011. – С. 43–49.
4. Литвиновский И.А. Промышленность Беларуси в начале XX в. // Працы гістарычнага факультэта БДУ: навук. зб. – Вып. 4 / рэдкал.: У.К. Коршук (адк. рэд.). – Мінск: БДУ, 2009. – С. 283–288.
5. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 150. Воп. 1. Спр. 17.
6. Симонов Н.С. Органы управления электрохозяйством и энергетическая статистика СССР в 1920-е годы // Статистика и экономика. – 2018. – № 1. – С. 42–51.

7. Наше коммунальное хозяйство // Звезда. – 1923. – 3 лютага. – С. 4.
8. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 7. Воп. 1. Спр. 61.
9. По Минску // Звезда. – 1923. – 3 лютага. – С. 3.
10. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 7. Воп. 1. Спр. 86.
11. Леви В.Л. Городские электростанции // Коммунальные предприятия. Экономические основы строительства и эксплуатации: сб. ст. / Под ред. проф. Б. Веселовского. – М.: изд-во Нар. ком. внутр. дел РСФСР. – 1929. – С. 87–129.
12. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 7. Воп. 1. Спр. 242.
13. Орлов И.Б. Коммунальная страна: становление советского жилищно-коммунального хозяйства (1917–1941). – М.: Изд. д. ВШЭ, 2015. – 334 с.
14. Маклюков А.В. Электрификация городской инфраструктуры на Дальнем Востоке СССР в 1920-е – 1930-е гг. // Гуманитарные исследования в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке. – 2018. – № 2. – С. 100–112.
15. Каплан А.М. Местная электрификация // Советское строительство: ежемесяч. общ.-экон. журн. – 1927. – № 10. – С. 104–113.
16. Дзяржаўны архіў Мінскай вобласці. – Ф. 3. Воп. 1. Спр. 129.
17. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 31. Воп. 1. Спр. 56.

Паступіў 12.12.2022

РАЗВИТИЕ ГОРОДСКИХ ЭЛЕКТРОСТАНЦИЙ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОЛЬЗОВАНИЯ В БССР В ПЕРИОД НЭПА (1921–1928 гг.)

Т.В. ПЕТЮКЕВИЧ
(Белорусский государственный университет, Минск)

В статье рассматривается проблема энергообеспечения городов БССР в период Новой экономической политики. Под городскими электростанциями общественного пользования определяются муниципальные электростанции, которые вырабатывали электроэнергию для нужд городского освещения, транспорта и промышленности.

Городские электростанции относились к предприятиям местной промышленности и находились в сфере компетенций коммунальных отделов окружных исполнительных комитетов. В условиях недостатка бюджетных средств городская электроэнергетика развивалась экстенсивным путем: осуществлялось расширение старых предприятий, которые обеспечивали потребности определенного города. Большая часть выработанной электроэнергии затрачивалась на нужды промышленности, освещением от городских электростанций пользовалось в среднем 40% населения. Ряд городов ощущали значительный недостаток электроэнергии, что было временным явлением и разрешилось строительством Осиновской районной электростанции.

Ключевые слова: электрификация, электростанции, коммунальное хозяйство, город.

DEVELOPMENT OF PUBLIC POWER PLANTS IN THE BSSR DURING THE NEP PERIOD (1921–1928)

T. PETSUKEVICH
(Belarusian State University, Minsk)

The article deals with the problem of energy supply to the cities of the BSSR in the period of the new economic policy. Municipal power plants that generated electricity for the needs of urban lighting, transport and industry are defined as urban power plants for public use.

City power plants belonged to the enterprises of local industry and were within the competence of the municipal departments of the district executive committees. In conditions of budget shortage, the urban electric power industry developed extensively: the expansion of old enterprises that provided for the needs of a certain city was carried out. Most of the generated electricity was spent on industrial needs, lighting from urban power plants was used by an average of 40% of the population. A number of cities experienced a significant shortage of electricity, which was a temporary phenomenon and was solved by the construction of the Osinovskaya district power plant.

Keywords: electrification, power plants, public utilities, city.